

Andelsgårde – en fremtid for jordbrug som dyrkes klimavenligt og ejes i fællesskaber

Vi kan købe Danmarks landbrug tilbage efterhånden som de krakker - lige nu er det 2 styk om ugen. Vi kan udstykke dem til landmænd og jordbrugere som dyrker gårdene regenerativt og klimavenligt, med hensyn til biodiversitet og dyrevelfærd. Og vi kan eje dem i fællesskab, som konceptet Andelsgaarde siger.

Af Ann Bertelsen, facilitator i Det Fælles Bedste

”Vi står i dag over for udfordringer som klimaforandringer, jordforurening og tabet af biodiversitet, der er direkte relateret til den måde som landbrugsjorden er blevet dyrket og forvaltet på siden industrialiseringen af landbruget for alvor tog fat.

Vi er nu et sted hvor landbrugsjorden ejes og drives af ganske få personer eller selskaber. Det er en udvikling som er et resultat af dansk lovgivning og i høj grad tilgodeses af den landbrugsstøtte der gives fra EU.

Men der er en anden vej, hvor landbrugsjorden stille og roligt igen kan komme tilbage til at være ejet af flere og blive dyrket forsvarligt i forhold til både biodiversitet og klima. Foreningen Andelsgårde har udviklet et alternativt koncept, som er ved at vinde frem som en bæredygtig og socialt ansvarlig tilgang til landbrug.

Andelsgårde er en ny andelsbevægelse med det formål at opkøbe, genopbygge og forpagte landbrug for at kunne dyrke jorden regenerativt på en moderne og bæredygtig måde. Det er foreningens mål at mindske klima- og biodiversitetskrisen og producere flere sunde fødevarer, samtidig med at der gives mere plads til naturen.

Foreningen blev stiftet i 2018, erhvervede sin første gård i 2019 og rundede i 2023 de første 3.000 medlemmer. Foreningen ejer nu 3 gårde og arbejder på at købe flere fordelt rundt i landet, så snart der bliver mulighed for det og økonomien tillader det.

Gårdene skal drives bæredygtigt. Det kan være et lidt diffust begreb, der bruges i alle mulige sammenhænge. Ved bæredygtigt forstås i denne sammenhæng at CO2 aftrykket fra Andelsgårde skal være neutralt, men allerhelst negativt. På gårdene arbejdes der for større biodiversitet og med en bevidsthed om at give mere tilbage til jorden, end der tages. På gårdene sigter man efter at der skal være en 50/50 fordeling mellem natur og produktion af grøntsager og frugt.

Andelsgårdene arbejder også efter en økonomisk bæredygtighed, som betyder at der ikke skal oparbejdes en stor gæld og at ethvert overskud kan geninvesteres i opkøb af nye gårde eller forpagtningsaftaler, så mere jord kan blive omlagt til regenerativ, økologisk drift.

På gårdene er det målet at der skal være en eller flere boliger til dem der arbejder på gården, der skal være et fælleshus hvor medlemmerne kan mødes og der skal være mulighed for overnatning i shelters eller lignede. Følelsen af medejerskab er vigtig, og medlemmerne kan bidrage med løsning af praktiske opgaver sammen med dem, der har deres faste arbejde på gården.

De tre gårde der ligger på Sjælland og Fyn og drives i det daglige af forpagtere, der er ansat af foreningen. Forpagterne er uddannede jordbrugere eller gartnere, og har dermed alle de rigtige forudsætninger for at tilrettelægge driften af gården på den bedste måde. Medlemmerne kan bidrage i det omfang man har tid og lyst til, og det vil selvfølgelig afhænge af den geografiske nærhed til en af gårdene. Målet er at der etableres gårde over hele landet, og det vil også udbrede kendskabet til foreningen i bredere kredse.

Alle kan blive medlemmer og være med til at sikre, at udviklingen i landbruget kommer til at gå i den rigtige retning. Ligesom det en gang var muligt at etablere stærke ligeværdige fællesskaber på landet, så er det også muligt at vende den udvikling vi har i dag, så der igen bliver liv og fællesskaber på landet til glæde for alle, - både i byen og på landet.”

Yderligere information om Andelsgaarde

Direktøren for Andelsgaarde, Jacob Westergaard Madsen, holdt foredrag på Det Fælles Bedstes seminar om mad i starten af 2023; her fremlagde han bl.a. følgende oplysninger:

Hvorfor Andelsgaarde?

- Op mod 2/3 af den europæiske fuglebestand er udryddet de sidste ca. 40 år
- Det estimeres, at ca. 80% af biodiversitetsnedgangen skyldes landbruget
- Danmark er det mest intensivt dyrkede land i verden
- Nye tal fra NOAH og Greenpeace fastslår, at mellem 33 og 44% af Danmarks emissioner kommer fra landbruget
- Den gennemsnitlige danske landmand er tæt på pensionsalderen
- Udenlandske kapitalfonde er ved at købe Danmark op

- Kun 0,6% af befolkningen ejer over 60% af landet

Hvordan? - foreningsmodel

- En simpel ny model: Gentænkt andelstanken og forberedelse på klimakrisen
- 150 kr. per måned – én stemme per medlemskab
- 2.350 betalende medlemmer per 1. december 2022
- En demokratisk valgt, frivilligt arbejdende bestyrelse + en ansat foreningsdirektør
- Frivillige arbejdsgrupper
- Nye unge bønder, der vil dyrke jorden bæredygtigt
- Bæredygtig arkitektur og renovering
- Målet er 50% divers økologisk dyrkning og 50% naturgenopretning, der skal binde mere CO₂, end vi udleder - og styrke den samlede biodiversitet

Hvordan? - arealanvendelse

- 4,2 hektar jord
- Grøntsager, skovlandbrug, natur
- Market garden - markedshaver
- Intensiv dyrkning med håndredskaber
- Minimal jordbearbejdning

Hvordan? – dyrkning af jorden

- Regenerativ dyrkning – vi forsøger
- Opbygning af mikroliv og kulstof i jorden
- Redskab til at lagre CO₂
- Redskab til at gøre jorden robust mod ekstremt vejr

Status, december 2022

2019. Første gård, 'Lerbjerggård, i Melby ved Liseleje, 10 min fra stranden

2021: Anden gård, 'Spaanbrogård', mellem Kerteminde og Nyborg

2022: Tredje gård, 'Brinkholm', ved Karise

- Et nyt fællesskab, hvor vi binder land og by sammen igen
- Vi vil have lov til at betale, hvad det koster at købe de mest klimavenlige grøntsager
- Vi ejer vores egne gårde i fællesskab og springer alle fordyrende led over
- Ingen krav om aktiv deltagelse. Vi skelner ikke mellem aktive og passive medlemmer!
- Men mulighed for deltagelse:

- Almindelige arbejdsdage i marken (styret af forvalterne)
- Foredrag, fællesspisninger, workshops
- Arbejdsgrupper

Vi ejer gårdene i fællesskab

- Foreningslokaler
- Fælles faciliteter
- Kan bruges af medlemmer og lejes af udefrakommende (indtægt til foreningen)

Bygningernes CO2 aftryk

- Bæredygtighed gælder både jord og bygninger
- Nænsom restaurering af byggemassen
- Bæredygtige løsninger
- Samarbejde med arkitekt + byggegruppe

Medlemskommunikation

- Kommunikation direkte til medlemmer via nyhedsbreve
- Også kommunikation via sociale medier – både forening og forvaltere

Forvalternes salg

- Stalddørssalg og vejboeder
- Lokale køkkener og restaurationer
- Lokale markeder

Andre former for distribution til medlemmer?

- Markeder i større byer
- Levering til døren?
- CSA kasser?
- Levering til pickup steder?

Opsummering

- Klimakrisen
- Biodiversitetskrisen

- Økonomisk bæredygtig ny generation af jordbrugere
- Lokalt salg: Minimal afstand fra jord til bord
- Viden, oplysning, fællesskab
- Opkøb af mere jord
- Når vi ejer i fællesskab, kan vi stille krav

Læs mere om Andelsgårde her: <https://www.andelsgaarde.dk/>